За състоянията на незрялото детство

от шейха на озарението Шихабуддин Йехйа ибн Хабеш ес–Сухраварди قدس سره

С името на Бога, Най–милостивия, Премилосърдния

Веднъж по време на моето детство, докато си играех по алеята, както децата имат навик да правят, видях група от тях, която силно ме впечатли. Отидох при тях и ги попитах накъде са тръгнали? Отговориха, че отиват на училище, за да добият знание. Попитах ги:

– Какво знание?

– Не сме способни да отговорим. – отвърнаха те. – Трябва да попиташ учителя ни.

След това ме напуснаха. Като мина известно време запитах себе си:

– Какво представлява знанието? Защо не отида заедно с тях при техния учител и не започна да уча?

Запътих се след тях, но не можах да ги открия. Вместо това се натъкнах на много възрастен човек, стоящ насред пустошта. Приближих се към него и го поздравих. Той ми отвърна много приветливо и ми даде знак да се доближа.

– Видях група деца, тръгнали на училище. – казах аз. – Попитах ги каква е целта от ходенето на училище, а те ми отвърнаха да питам учителя им. Разсеях се за момент и докато се усетя вече бяха изчезнали. Въпреки това интересът ми беше събуден, затова се запътих след тях, но за съжаление не успях да ги открия и продължавам да ги търся. Ще ми кажеш ли дали знаеш нещо за тях или за техния учител?

– Аз съм техният учител. – каза възрастният човек.

– Трябва да започнеш да ме учиш. – отвърнах аз.

Той извади дъска за писане, нанесе Елиф, Ба, Та (А; Б; В) върху нея и започна да ме учи.

– Това ти е достатъчно за днес. – каза той. – Утре ще те науча на нещо ново. Всеки ден ще те уча на нещо ново, докато ти самият станеш учен.

Прибрах се вкъщи и започнах да преговарям буквите. На следващия ден отидох при него за нов урок. Усвоих добре и новия урок. След това започнах да ходя при него по десет пъти на ден, като всеки път научавах нещо ново. Най-накрая постоянно бях с него и придобих огромно знание.

Веднъж, на път за учителя ми, един недостоен и подъл мой другар се присъедини към мен и въпреки всичките си усилия не можах да го прогоня. Когато пристигнах при учителя ми, той държеше дъската отдалеч, докато се опитвах да прочета написаното. Желаех толкова непреодолимо да разгадая мистерията на

написаното, че започнах да получавам световъртеж. Загубих контрол над себе си и започнах да чета написаното на глас в присъствието на моя другар. Но той беше недостоен за това и започна да се смее високо и да се подиграва на думите ми. Държеше се много неприлично, а накрая дори ме шамароса:

– Луд ли си? – каза той. – Никой нормален човек не би изрекъл такива неща!

Болката бързо охлади страстите ми. Зарязах другаря си там, където беше и пристъпих напред, но учителят ми беше изчезнал. Разтревожих се до такава степен, че почувствах себе си вцепенен. Дълго скитах по различните краища на света, но никъде не успях да намеря учителя си.

Един ден, когато влизах в един отшелнически приют, забелязах възрастен човек, седнал в другия край. Той носеше ярка одежда с цветовете на дъгата, половината черна (много тъмна), половината бяла (много светла). Поздравих го и той отвърна на поздрава ми, а след това му разказах за моето състояние.

– Учителят ти е прав. – каза той. – Когато разкриеш тайна, за която душите на извисените в небесата не престават да танцуват в екстаз, на някого, който е неспособен да различи деня от нощта, неминуемо ще получиш шамар, а учителят ти ще откаже да те види отново.

– Но тогава не бях на себе си! – отвърнах аз. – Думите, които изрекох бяха извън моя контрол. Моля те да се застъпиш за мен и с твоя помощ да открия учителя си.

Тогава възрастният човек ме заведе при моя учител. Когато учителят ми погледна към мен, каза:

– Не си ли чувал историята за дъждовника (саламандъра) отишъл на гости при патицата? Било късна есен, когато времето е много студено за дъждовника, но патицата, която не знаела за това, продължавала да му повтаря колко приятна е студената вода и какво удоволствие доставя плуването в езерото през зимата. Дъждовникът се вбесил и изкрещял: „Ако не ме спираше фактът, че съм гост в твоя дом и ако не бях загрижен за твоето семейство, щях да те ликвидирам!“ – след което си тръгнал. Не схващаш ли, че когато говориш пред недостойните ще получиш шамар. Те ще сметнат всяка дума, която не разбират, за богохулство. И други хиляди неща, дори по-лоши от това, ще произтекат в последствие.

– Но когато моите действие и моите знания са чисти, защо изобщо трябва да ме е грижа за недостойните? – отговорих на своя учител.

– Както е грешка да казваш определени неща на определени места, така е грешка и да изискваш определени неща от определени хора. Казването на истината не трябва да се прикрива от достойните за нея, но в същото време недостойните ще бъдат раздразнени от думите на истинските хора. Сърцата на недостойните и отчуждените от истината са като фитил, напоен във вода вместо гориво. Колкото и

да го излагаш на огън, той никога няма да се запали. Сърцата на отзивчивите са като свещта, която сама привлича огъня към себе си, докато в същото време изгаря чрез него. А думите на истинските хора съдържат искра и тази искра възпламенява свещите, а не фитилите, прогизнали от вода. Колкото повече сърцето на свещта гори, толкова повече тялото ѝ чезне, докато накрая не остане нито свещ, нито пламък. Истинските хора, разбиращи скритите значения, принасят телата си в жертва за да подхранят огъня на сърцата си. Най-накрая, когато нищо от тялото не остане, светлината става най-ярка и се превръща в безгранична симпатия и съчувствие.

– Възможно ли е сърцата на отчуждените хора също да изпитат симпатия?

– За да прогледне, отчужденият човек трябва най-напред да проумее, че е сляп. Той е като пристрастен, в състояние на делириум. Дотогава докато е окован в затвора на болестта си, той не съзнава нищо, заради делириума, който засяга мозъка му и потъмнява ума му. Тъй като съзнанието е свързано с мозъка, а мозъкът му е болен, той няма как да се осъзнае. Но ако в кратките моменти на трезвеност той си даде сметка за болестта си, той вече е сторил първата стъпка към оздравяването. В противен случай няма да постигне нищо. Сърцето на отчуждения е точно така – колкото повече съзнава слепотата си, толкова повече проглежда.

И двамата – този с болно тяло и този с болно (духовно) сърце – трябва да отидат при лекар. За болното тяло лекарят ще изпише лекарства според неговия темперамент, а за болното сърце – такива, съответстващи на душевното състояние. И така докато пациентът възвърне напълно своето здраве. Щом това се случи, той вече ще бъде способен да възприема трезво със собствените си сили. И двата вида пациенти трябва да преминат през три фази за да се възстановят.

На този с болното тяло лекарят предписва най-напред да пие вода от ечемична отвара, после да яде овесена каша, а накрая му позволява да яде месо. На това място ролята на лекаря е приключила и пациентът трябва да поеме нещата в свои ръце и да знае какво да яде.

На този с болното сърце лекарят предписва най-напред да отиде в пустошта и да търси определен вид червей, който никога не се показва през деня. Той притежава специфичната черта, че ако бъде наблюдаван през нощта, може да се забележи как неговият дъх свети подобно на звездите, подобно на искра, която изскача между чука и наковалнята или между кремъка и сухата вейка. Благодарение на тази светлина, червеят търси своята храна в пустошта. Веднъж запитан: „Защо никога не излизаш да търсиш храна през дена?“, червеят отговорил: „Моята светлина идва от собствения ми дъх. Защо трябва да бъда задължен на Слънцето и светлината му за да виждам света?“ Горкото създание е прекалено късогледо за да осъзнае, че дори и светлината на собствения му дъх идва от Слънцето. Когато

човекът с болно сърце улови този червей, нека гледа с помощта неговата светлина и да види с какво се храни той. След това самият той да се храни със същото, докато се появи светлина в собствения му дъх. С това първата фаза на лечение е приключила.

След това нека отиде на брега на Великия океан и да седне в търпеливо изчакване. В океанът има крава, която идва да пасе на брега под светлината на Перлата-която-блести-през-нощта. Тази крава изпитва огромна вражда към Слънцето, защото то сваля Перлата от нейния престол през деня и я лишава от светлината ѝ. Но горкото създание също не осъзнава, че всяко нещо, което блести дължи на Слънцето своята светлина. Нека болният използва светлината на Перлата за да види с какви растения се храни кравата. След това да започне да се храни със същото, докато любовта към Перлата и нейната светлина се появят в сърцето му. С това и втората фаза е приключила.

След това той трябва да отиде в Планината ***Каф***, където се намира Дървото-***Туба***, в което птицата ***Симург*** е свила гнездото си. Нека и той свие гнездото си там и се храни с храната на Симурга, докато усвои светлината му. С това и третата, последна фаза е приключила. Оттам нататък той повече не се нуждае от лекар, защото той самият вече е лекар.

– Наистина ли Слънцето притежава такава сила, че дори и светлината на Перлата-която-блести-през-нощта идва от него? – попитах своя учител.

– Да! Наистина има така сила. – отговори той. – Целият свят е негов длъжник, но никой не желае да го признае. Ако един градинар даде на просяк шепа грозде от своята градина, този просяк ще му бъде длъжник за цял живот. В същото време градинарят не изпитва никакво чувство на дълг за това, че Слънцето всеки ден изпълва градината му с грозде и всякакви други плодове и за това, че Слънцето участва във всяка добрина. Може би ако едно дете бъде отгледано още от самото си раждане в пълен мрак, без никога да е виждало Слънцето, после, когато сетивата му укрепнат и умът му съзрее, бъде изведено в светлината на Слънцето посред белия ден, единствено то ще бъде способно да оцени истински неговото достойнство.

– Когато Луната е пълна и тя и Слънцето са в пълно противостояне е очевидно, че Земята се намира между тях. – казах аз. – Защо тогава Земята не блокира светлината между Слънцето и Луната така, както се случва, когато опашката на Дракона (Скорпиона) застане между тях?

– Ти разсъждаваш грешно. – каза той. – Ако искаш да видиш цялата картина, начертай окръжност с петдесет и половина единици разстояние между центъра и периметъра. След това, отмервайки от центъра на тази окръжност, начертай втора, по-малка, с радиус половин единица. След това начертай диаметър, минаващ през центъра, който разполовява и двете окръжности. Така ще получиш четири пресечни

точки между диаметъра и окръжностите – две от тях върху голямата и две от тях – върху малката. След това начертай други две окръжности с центрове пресечните точки на диаметъра с голямата окръжност, като и двете от тях бъдат с радиус две единици. Приеми че голямата окръжност е небесната сфера, малката окръжност е Земята, а другите две са Слънцето и Луната. След това начертай две прави линии, започвайки от центъра на Луната, първата от тях допирателна на десния край на Земята, а втората – допирателна на левия край на Земята. Двете линии започват от едно и също място, но завършват на разстояние една единица между тях, там където се допират със Земята. Ако продължиш двете линии така, че да достигнат Слънцето, разстоянието между тях ще нарасне на две единици. Тъй като установихме, че големината на Слънцето е четири единици, то половината от него е извън очертанията на тези линии, по една единица от двете му страни. Сега ако погледнем обратно как светлината на Слънцето извън тези очертания се насочва към Луната, ще видим, че тя се среща в центъра на Луната, без да остане неосветено място. Докато коничната сянка, която съдържа нощта, хвърляна от Земята, свършва преди да достигне Луната.

Но недей да смяташ, че дадената аналогия съдържа истинските пропорции на Земята, Небесата, Слънцето и Луната. Защото съотношението между небесата и звездите от една страна и Земята от друга страна е сто хиляди пъти по-мащабно от споменатото. Земното кълбо е 96 000 парасанга, а обитаемата част от него само 24 000, като всеки парасанг се равнява на 1 000 лакътя. Земята не е по-голяма от това. А сега се замисли колко многобройни царе управляват в тази нищожна по размер обитаема територия. Някои от тях управляват малки райони, други – по-големи области, а трети – цели държави, като всеки от тях претендира, че царството му е велико. Ако те знаеха каква е реалността щяха да се засрамят от своите претенции. Абу Язид Бестами бе от щастливците, които осъзнаха това и по тази причина заряза своето царство и всичко, което притежаваше, но в резултат на това моментално се сдоби с всичко, което не притежаваше.

Луксът, позициите и притежанията са пречка по пътя към Бога за истинските хора. Дотогава докато сърцето е заето с тях, то не може да израства. Но пък всеки, който е като странстващ дервиш, издигнал се над оковите на лъскавите притежания и празната гордост, ще постигне Света на чистотата.

– Има ли човек, който е способен да се издигне над оковите на притежанието? – попитах аз.

– Това са истинските хора. – отговори той.

– Но ако той не притежава нищо, как е възможно да преживява? – попитах аз.

– Всеки, който е загрижен за това, никога няма да постигне каквото и да

било. – отвърна той. – От друга страна всеки, който е готов да се откаже от всичко, няма да изпита тревога за нищо. Света на пълното доверие в Бога е възхитителен свят, но не всеки желае да го постигне.

Разказва се история за щедър човек, притежаващ огромно богатство. У него се зародило огромно желание да построи толкова богато украсен дворец, колкото е способен. Той поканил майстори-занаятчии от всички краища на света, обещавайки им огромно възнаграждение. От своя страна те работили усърдно, като поставили основите и издигнали конструкцията на двореца. Когато постройката била наполовина завършена хора от целия свят се стекли да ѝ се любуват. Стените се издигали високо, украсени с най-разкошни изображения, покривът превъзхождал по изящество изработките на Манихей, а колоните образували такива галерии, караши арките на Хосрой да изглеждат нищожно.

Но дворецът още не бил завършен, когато господарят се разболял неизлечимо. Докато се гърчел от болка при него дошъл Ангелът на смъртта. Човекът попитал: „Не може ли да ми дадеш отсрочка, докато завърша постройката си, защото аз нямам друго земно желание, освен това?“ Ангелът на смъртта отговорил: *„Когато настъпи техният срок, нито ще бъдат забавени за миг, нито ще бъдат ускорени.* Естествено, това е невъзможно. Но си представи за миг, че ти си получил шанс да завършиш двореца преди да предадеш душата си. В такъв случай нямаше ли да съжаляваш още повече, заради всичките трудности, които си преживял за да го завършиш и заради всичката наслада и възхищение, които той е предизвикал у другите?“ В крайна сметка дворецът останал недовършен, нито било възможно да бъде довършен, защото получаването на отсрочка само по себе си било невъзможно, а богаташът предал душата си на момента.

– Каква е най-разумната и най-набожната нагласа на съзнанието, която човек трябва да има? – попитах аз.

– Това е нагласата, описана в следната история. Имало едно време търговец с несметно богатство. Той предприел пътуване по море от града, в който се намирал до друг град, където да купува и да продава. Когато стигнал до морския бряг, той натоварил всичкото си богатство на кораба, после и той самия се качил на борда. Моряците пуснали кораба в открито море, но по средата на пътуването се надигнал буреносен вятър, който завлякъл гемията във водовъртеж. За да не потънат, моряците изхвърлили всичкия ненужен товар, включително цялото богатство на търговеца, докато той самият гледал безпомощно, парализиран от страх, както обикновено се случва с всички търговци. Всеки път, когато гледал как някоя от неговите вещи се изхвърля зад борда, сърцето му се свивало от непоносима болка. След това, когато всичкото му богатство било изхвърлено, започнал да се тревожи за собствения си живот. Нито могъл да надвие страха, нито могъл да избяга. Накрая

се отчаял изцяло. Животът му се вгорчил до там, че той престанал да изпитва каквато и да е наслада от материалните богатства.

След известно време вятърът утихнал, корабът възстановил своя маршрут и стигнал набелязаното пристанище. Когато търговецът стъпил на суха земя протегнал ръцете си към джобовете си и изхвърлил в морето последните скъпоценности от богатството си. Хората около него попитали: „Луд ли си? Как може да правиш така? Дори когато беше застрашен да потънеш и да загинеш ти не пожела да изхвърлиш богатството си, а сега когато си на сушата и си в пълна безопасност го правиш!“ Търговецът отговорил: „В този момент нямаше никакво значение дали ще изхвърля богатството си или не, защото аз и богатството ми или щяхме да потънем едновременно или да се спасим едновременно. А сега, когато достигнах брега, осъзнавам, че нито аз самият съм пострадал, нито пък съм претърпял някаква материална загуба. След като съм пристигнал жив и здрав, приемам, че съм бил в безопасност през цялото време. И при положение, че съм способен да се отърся от болката и травмата толкова лесно, считам, че дори в бъдеще да настъпи още по-голяма катастрофа аз отново ще преживея болката толкова леко. По този начин ще спечеля много повече и ще се възползвам истински дори и от малкото, което притежавам. Но Бог да пази, ако в бъдеще отново предприема такова опасно морско пътуване, този път то може да струва живота ми. Животът е по-ценен от материалното притежание. Затова реших да се откажа от материалните притежания, та да не ми се налага да предприемам такива пътувания и да не се занимавам повече с търговията, която се основава на земни богатства. Готов съм да се трудя усърдно за хляба си по всички други начини, които не застрашават живота ми, защото един благословен залък хляб, изяден в добро здраве е по-добър от всичките земни богатства и царства.“

В действителност този човек е пътувал по пътя към Бога. – поясни моят учител. – Всеки човек, постигнал такава степен на доверие в Бога е способен да достигне, където пожелае. Всеки, който постигне нещо на другия свят, се освобождава от някоя от оковите на този свят. Ако някой сънува, че някое негово притежание се увеличава, тълкувателят на съня му казва, че някое негово притежание ще се намали. И обратно: ако той сънува, че някое негово притежание ще се намали, тълкувателят му казва, че някое негово притежание ще се увеличи. Много неща са по този начин. Това е неизменен принцип, защото сънят се преживява от душата, а душата гледа в другия свят. И всеки път, когато нещо от другия свят изчезне, то се появява на този свят. Аналогично, когато някой сънува, че се ражда бебе, това значи, че някой ще умре, а когато сънува, че някой умира, това значи, че бебе ще се роди. По същия начин, когато някой сънува, че даден човек умира, това значи, че този човек ще живее дълго време, защото голяма част от

живота му предстои да протече от другия свят към този. Това е ясно правило.

Така разбираме, че всеки, който жертва нещо на този свят в името на другия, ще спечели в съответната пропорция нещо на другия свят. Това може да се забележи у човек, който е изпаднал в такова състояние, че раздава всичко, което има. Тъй като това състояние е дошло у него от другия свят, в резултат той раздава всичко на този свят, докато накрая се освободи от всички земни товари. Раздавайки постепенно това, което притежава тук, той печели все повече онова, което се намира там.

– Разкажи ми за истинските хора! – помолих своя учител.

– За тях не може да се разкаже. – ми отвърна той.

– Преди, когато четях от учебната дъска, която ти държеше пред мен, не бях изпитал много от това, което разказваш, – казах аз – но сега, когато гледам към нея съм толкова погълнат, че едвам усещам самия себе си.

– По това време все още не беше зрял. – отвърна той. – Но сега вече си зрял. Ти беше като неопитен мъж, който не е способен да се наслади на половия акт за по-дълго време. Но когато той съзрее става способен да му се наслаждава толкова много, че дори и най-близкият му приятел да го прекъсне по време на секс, преди да е достигнал до върхната точка, той би възприел това като най-злонамерен акт на вражда. Ако се опиташ да обясниш това удоволствие на импотентен, той няма как да те разбере, защото такива неща не могат да се обяснят, а само да се преживеят, а пък той е лишен от това преживяване.

Но в действителност аз не говоря за плътските удоволствия, а за истинските. А истинските удоволствия докосват душите на истинските, съзрели хора. По онова време ти все още беше незрял и неопитен за преживяванията на другия свят и не разбираше неговите значения. Сега вече си зрял. А зрелите хора са способни да се свържат със събратята си когато пожелаят. Те са способни да странстват в света на неведомото и да общуват със скритите зад булото на мистериите ближни на Бога от онова измерение. Виж хубаво каква огромна разлика има между тези две удоволствия!

– По време на *сема*–музикално изпълнение мистиците изпитват различни екстатични състояния. От какво са породени те?

– Първите ноти от носталгичната мелодия се изпълняват на прекрасен музикален инструмент от рода на тъпан или флейта или друго подобно. След това изпълнителят започва да пее песен в ритъма на мелодията, която носи смисъл съответстващ на настроението на слушателя. Когато носталгичния човек се вслуша в носталгичната мелодия той започва да вижда образите на своето настроение, като слонът, който започва да копнее за родината си Индия. По същия начин и душата си спомня за своята истинска родина. В този момент тя отнема мелодията от слуха на ухото, казвайки: „Ти, ухо, не си достойно за това прекрасно изпълнение!“ – и

започва да слуша директно. От този момент нататък не ухото слуша мелодията, която се изпълнява на този свят, а душата слуша мелодията, която се изпълнява на онзи свят!

– А какво ги подбужда да танцуват? – попитах аз.

– Това, че душата започва да се издига, подобно на птица, която се стреми да напусне своята клетка. Клетката на физическото тяло е пречка, която душата на птицата повдига заедно със себе си. Ако птицата е достатъчно силна, тя ще разбие клетката и ще избяга, в противен случай ще разлюлее клетката заедно със себе си. Така е и с мистиците. Когато изпаднат в състояние, в което са обхванати от скрития смисъл, душата им се опитва да се издигне. Но ако те нямат достатъчно сила да счупят клетката на тялото, само я разлюляват заедно със себе си. Но колкото и силно да я люлеят, не могат да я издигнат повече от един размах на крилата, преди отново да падне на земята.

– А защо размахват ръцете си? – попитах аз.

– Някои казват, че по този начин те се отърсват от всичко земно, което е останало по ръцете им и се е задържало по ръкавите им. Все едно искат да кажат: „Понеже спечелихме на другия свят, ние се отърсваме от всичко на този свят. Ние постигнахме пълна свобода!“ В действителност това означава, че тялото не може да се издигне повече от един размах на крилата, затова то нарежда на ръцете: „Поне вие се издигнете малко повече, та така да се приближим малко повече.“

– А защо захвърлят своите мантии?

– То е все едно казват: „Ние спечелихме нещо на другия свят, затова захвърляме нещо от този свят.“ Но онзи, който хвърля мантията си единствено за да може да я облече отново след това и пак да размахва ръкавите си, не прави нищо повече от едно най-обикновено преобличане.

– Когато мистикът се присъедини към към мистичния кръг (общността, джемаата) от други мистици на тази земя, те поемат пълен контрол над него. Без значение дали става въпрос за пеене, просене или каквото и да било друго, те са способни да го накарат да прави каквото желаят. Защо се случва така? – попитах аз.

– Когато истинските, зрели хора се присъединят към такъв кръг на тази земя, те никога повече не го напускат. Защото птицата е пораснала достатъчно силна, че да счупи клетката и да отлети завинаги. Трупът ѝ, обаче, е под контрола на общността (джемаат). Дали те ще го изкъпят (гусл) сега или по-късно, дали ще го увият в бяло или синьо платно (кефин), дали ще го положат в това или онова гробище – всичко това се решава изцяло от тях. Това значи, че той се намира под техен контрол.

– Понякога някой от присъстващите става и се присъединява към танца на човека в екстаз. Защо постъпва така? – попитах аз.

– Така той демонстрира свето съчувствие и близост до него.

– След състоянието на екстаз мистикът скръства ръце и не казва нищо. Защо?

– Що се касае до неговото мълчание, то в този момент цялото му тяло говори. Тъй като екстазът не може да бъде изразен чрез езика на думите той говори чрез езика на тялото. Но само онези, които също са изпитали някога това състояние могат да разберат този език.

– Когато музикалното изпълнение-*сема* привърши те пият вода. – казах аз. – Какво изразяват с това?

– Така те показват, че огънят на любовта е изгорял сърцата им и е оставил празни стомасите им. И ако те не полеят вода върху себе си ще изгорят напълно. Но това не значи, че те изпитват физически глад, защото хората, които са обсебени от разговяването не са истински говеещи мистици. Много хора, които яздят магарета и се обличат като мистици идват да се състезават с истинските хора, но още при първия екстатичен удар от войните по пътя на истината, претендентите се изгубват напълно. Никой от онези, които са обсебени от танцуването, няма да изпита състояние на екстаз, защото самият танц ще доминира неговото състояние, а не състоянието му – неговия танц. Да си съперничат в това състезание е работа на истинските хора, да размахват ръкавите си е занимание за лъже-мистиците. Не всеки, който е облякъл синя одежда се превръща в мистик, както е казано:

Онези, които обличат себе си в синьо са множество,
но истинските черти на мистиците носят само малцина.
Първите са само празни тела, които не носят души,
а вторите са изцяло душа, облечена в най-прекрасното тяло.